

N5001 – 78977 (+ N207060 og N207061)

Byfunn fra felt S – Søndre gate v/4. (TA 1971/1) Gbnr. 401/386,
Trondheim kommune, Trøndelag.

Sammendrag gjenstander:

Gjenstand	Antall
Alter	1
Amulett	1
Armbrøst	1
Bakstehelle	42
Ballast	1
Belte	1
Beltespenne	1
Beslag	19
Blikk	6
Blokk	1
Bolle	10
Bor	7
Brett	1
Brodd	1
Bryne	60
Brynje	2
Bygningsdel	2
Bygningsstein	21
Bøtte	13
Bånd	1
Båtdel	5
Dekorelement	6
Drikkeglass	11
Drill	1
Dusk	2
Emne	4
Fat	11
Figur	2
Fiskekrok	2
Flaske	8
Flis	26
Forsyndkrok	1
Fottøy	470
Fragment	78

Gjenstand	Antall
Futteral	4
Gangjern	1
Garnfløtt	16
Garnnål	2
Gevir	7
Gryte	26
Hakke	1
Hammer	7
Hank	4
Hasselkjepp	4
Hekte	1
Hempe	1
Hengsel	5
Hesteko	2
Hjul	1
Horn	45
Håndtak	12
Hår	3
Ildslagningsstein	2
Ildstål	1
Islegg	12
Kakkel	2
Kam	18
Kanne	1
Kar	86
Kile	6
Kiste	34
Kjetting	2
Klesplagg	8
Klubbe	1
Klype	1
Knagg	1
Knapp	1
Kniv	12

Gjenstand	Antall
Knopp	1
Knute	2
Kole	4
Konkresjon	4
Kors	1
Kost	1
Krampe	16
Krok	11
Krukke	3
Krus	3
Kubbe	2
Kule	2
Kurv	2
Kvist	2
Leirkar	325
Leirklining	2
Leketøy	1
Lenke	2
Lokk	7
Lysestake	2
Lysholder	3
Lås	14
Låsepinne	18
Mangletre	1
Maske	1
Murhake	1
Mynt	2
Mørtel	1
Nagle	297
Navar	5
Nøkkel	18
Nøstepinne	2
Nøtt	0
Nål	18

Gjenstand	Antall
Nålehus	1
Osteologisk materiale	301
Overfall	5
Ovn	2
Panne	1
Perle	3
Pilspiss	7
Pinne	27
Pipe	52
Planke	16
Plate	9
Plugg	73
Produksjonsavfall	156
Prøve	48
Pølsepinne	45
Rem	10
Remse	1
Ring	5
Roplate	2
Runepinne	2
Rør	3
Saks	6
Seletøy	4
Skaft	6
Skive	16
Skje	21
Skjell	10

Gjenstand	Antall
Skjørbrønt stein	6
Skriveredskap	1
Skrue	1
Skål	3
Slagg	23
Sleiv	9
Slipestein	2
Slire	13
Slynge	6
Smykke	1
Sneglehus	2
Snor	2
Spade	2
Spatel	3
Spenne	5
Spiker	237
Spillebrett	1
Spillebrikke	39
Spinnehjul	13
Stabel	12
Stang	19
Stav	4
Stein	22
Steke-spade	3
Stokk	3
Støpeform	3
Sule	1
Syl	2

Gjenstand	Antall
Sylær	2
Søkke	21
Søm	8
Tau	18
Tekstil	61
Tellepinne	5
Tetning	21
Tine	5
Tjor	1
Trau	3
Tråd	5
Trinse	1
Tvare	3
Tønne	25
Ukjent	183
Vabein	1
Vekt	1
Vektlodd	1
Veske	1
Vevlodd	11
Vevsverd	1
Vindusglass	6
Vinkeljern	3
Øks	2
Øse	2
Øsekar	2

Sammendrag materiale:

Materiale	Antall
Bark	3
Bein	385
Bein/gevir	3
Bein/kobber-legering	10
Bein/lær	1
Bein/tre	1
Bergart	168
Bergart/slagg	1
Bly	2
Bly/keramikk	1
Botanisk materiale	1
Elfenbein	1
Flint	5
Flint/kritt	1
Gevir	21
Gevir/bein	10
Gevir/jern	1
Glass	89
Glimmer	4
Glimmer/skifer	1
Gull	2
Horn	52
Jaspis	1
Jern	538
Jern/kobberlegering	3
Jern/slagg	2

Materiale	Antall
Jern/tre	5
Jern/tre/kobberlegering	1
Jern/ukjent	1
Jord	8
Jord/botanisk materiale	1
Keramikk	446
Keramikk/kleber	1
Keramikk/leire	5
Keramikk/slagg/leire	1
Keramikk/tegl	1
Kleber	143
Kleber/slagg	1
Kleber/tre	1
Kobber	3
Kobberlegering	22
Kobberlegering/jern	1
Lær	630
Lær/jern	1
Lær/never	2
Lær/sølvlegering	1
Lær/tre	13
Leire	27
Leire/jord	1
Marmor	1
Messing	2
Mørtel	1

Materiale	Antall
Organisk materiale	43
Organisk materiale/lær	4
Organisk materiale/ull	2
Pipeleire	1
Rav	1
Skifer	14
Skifer/mørtel	1
Skjell	11
Slagg	20
Sølv	2
Tann	7
Tann/bein	1
Tegl	2
Tekstil	69
Tekstil/lær	1
Tekstil/organisk materiale	1
Tinn	1
Tre	747
Tre/jern	1
Trekull	1
Ukjent	20
Ull	8
Ull/tekstil	1

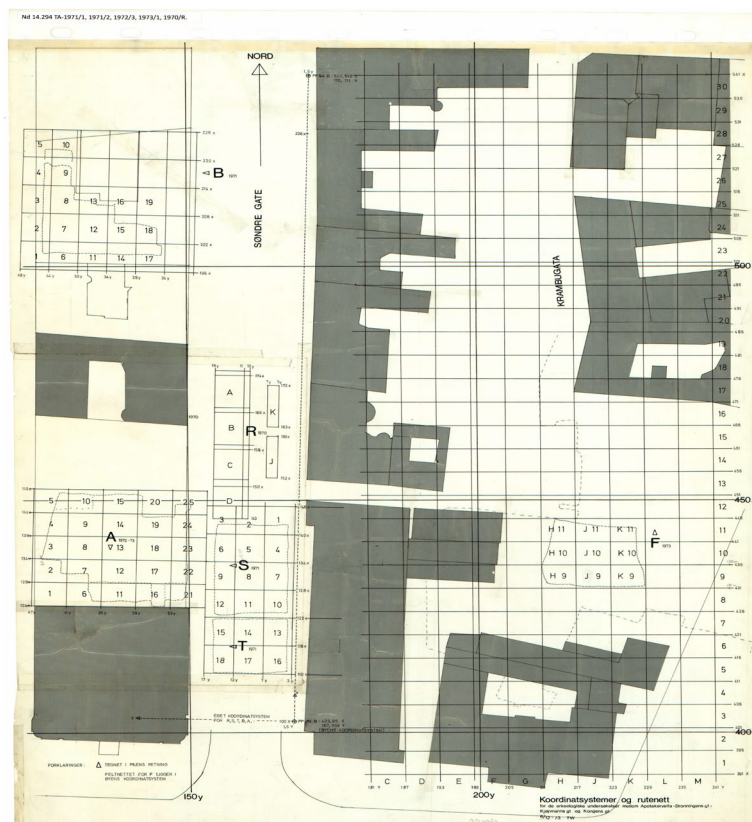
Funnomstendigheter:

F. ved arkeologiske undersøkelser i gateløp, i forbindelse med gateomlegging utenfor Søndre gate 4, felt S (TA 1971/1), Trondheim. Utgravningene pågikk fra mai til oktober 1971, og utgjør delfelt 1-12 av utgravningene som pågikk i området i 1971. Delfelt 13-18 utgjør felt T som ble gravd samme sommer (også TA 1971/1). Årsaken til at denne delen av Søndre gate ble gravd som to felt (S og T) var at man ikke kunne sperre av all tilgang til byens brannstasjon som lå på østlig side av gaten. Sommeren 1971 var preget av svært dårlig vær og mye nedbør. Ifølge dagboken måtte flere arbeidsdager avlyses grunnet værforhold.

Nordlig del av felt S utgjorde en fortsettelse av delfelt E-H fra utgravningen året før, som fortsatte sør og sørøst for utgravningens felt A-D (TA1970/2). Ved avslutning av utgravningen av felt R i 1970, ble denne delen dekket med plast og sand/grus, og første del av utgravningen av felt S i 1971 besto derfor av rensing av det tidligere utgravde feltet.

Feltledere var Clifford Long og Christopher Harris. Da det ikke finnes rapport for dette feltet, er opplysningene i denne teksten basert på dagbøker, tegning, foto og artikler. I tillegg ble det i 1971 skrevet en populærvitenskapelig bok parallelt med at utgravningen foregikk; «Byen Under Gaten» av Ulf Moen.

Det har ikke blitt utarbeidet en stratigrafisk oversikt over feltet. Et godt utgangspunkt for videre arbeid med feltet kan med fordel baseres på tegninger og foto.

Figur 1: Kart over felt i Søndre gate, desember 1973 (ND 14.294).

Resultater

I feltdagboken fra utgravningen står det listet funn av 50 strukturer (les: «features») på felt S, utover østveggen av en kirke og gravene på kirkegården. Strukturene består blant annet av flere hus, en smie, en palisade, et langt flettverksgjerde, en kjeller, flere brønner med varierende datering samt bygninger og laftede vegger.

På tvers av feltet gikk det vannrør av tre fra 1700-tallet som delte feltet i en østlig og vestlig del. På østsiden av vannrørene gikk det et flettverksgjerde, flere hus hvorav ett hadde kjeller, samt flere brønner. Flettverksgjerdet skal ha bestått av stolper av gran eller furu i to rekker, hvor det er flettet et tett lag med einegreiner mellom stolpene. Ved gjerdet ble det også funnet en stubbe av et piletre. Bygningen i østlig ende av feltet skal, ifølge Moen, ha bestått av én laftet del i sør og en sleppveggskonstruksjon i nord, samt en trebrolegging foran huset.

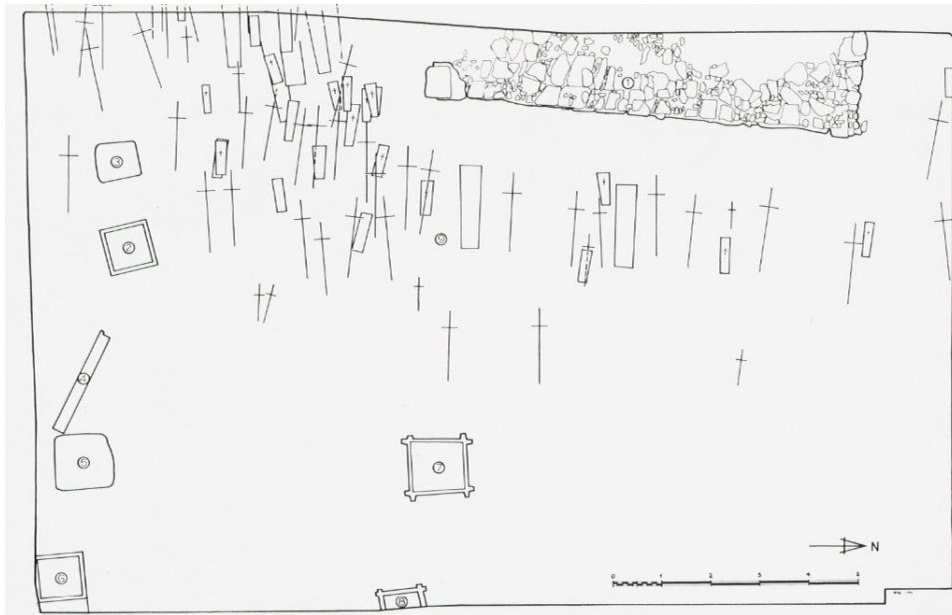
Vest for vannrørene lå blant annet en kirkevegg med omliggende kirkegård, samt ruinene av en bygning bestående av stolper og en syllstokk. Kirkeveggen var 8,5m lang murvegg, orientert omtrent NNØ/SSV. Nesten 100 begravelser ble funnet utenfor kirken, hvorav en tredjedel lå i godt bevarte kister – enkelte med utskårede kors, og flere med en lang hasselkjepp. Omtrent 4-5 av skjelettene var barn eller ungdommer, og resten var voksne eller gamle. (Long 1974: 23). I etterkant av utgravningen har denne østlige delen av kirken blitt tolket til å være bygd rundt år 1300 e.Kr. Delvis over denne kirkemuren lå en struktur som har blitt tolket som en smie; et forkullet tregulv med store mengder slagg.

Kirken har blitt omtalt som «Gregoriuskirken», og ligger i sin helhet på feltene S og A. Felt S ble gravd i 1971, mens felt A (og tilhørende delfelt AM, AV, AS, AT og AØ) ble gravd i 1972-1975.

Dateringer:

Etter utgravningene i S og T ble det konstatert at flere av trebygningene på feltene var eldre enn den delen av kirken som ble funnet i felt S (ca. 1300 e.kr). Nærmere dateringer ble ikke utført.

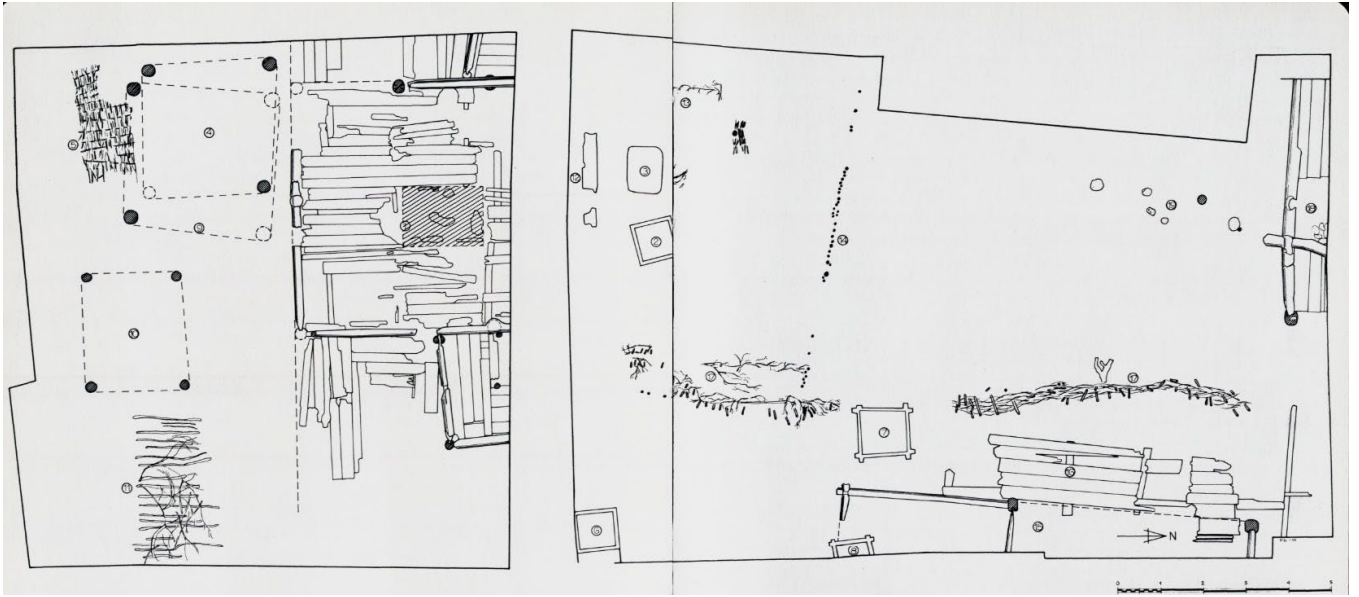
I 1975 ble felt AT (TA1972/2) gravd ut, som utgjorde fortauet mellom felt S og A. Man fikk da tilgang til disse eldste lagene på nytt, og lag på samme nivå som konstruksjonene i felt S og T ble da datert. Det ble da konkludert med at trebygningene som ble funnet i 1971, er eldre enn den eldste byggefasen av Gregoriuskirken. Long skriver at det er rimelig å tro at trebygningene er fra det 11. århundre, og at det er mulig at disse bygningene ble sanert da kirken skulle bygges (Long 1976:27-28).

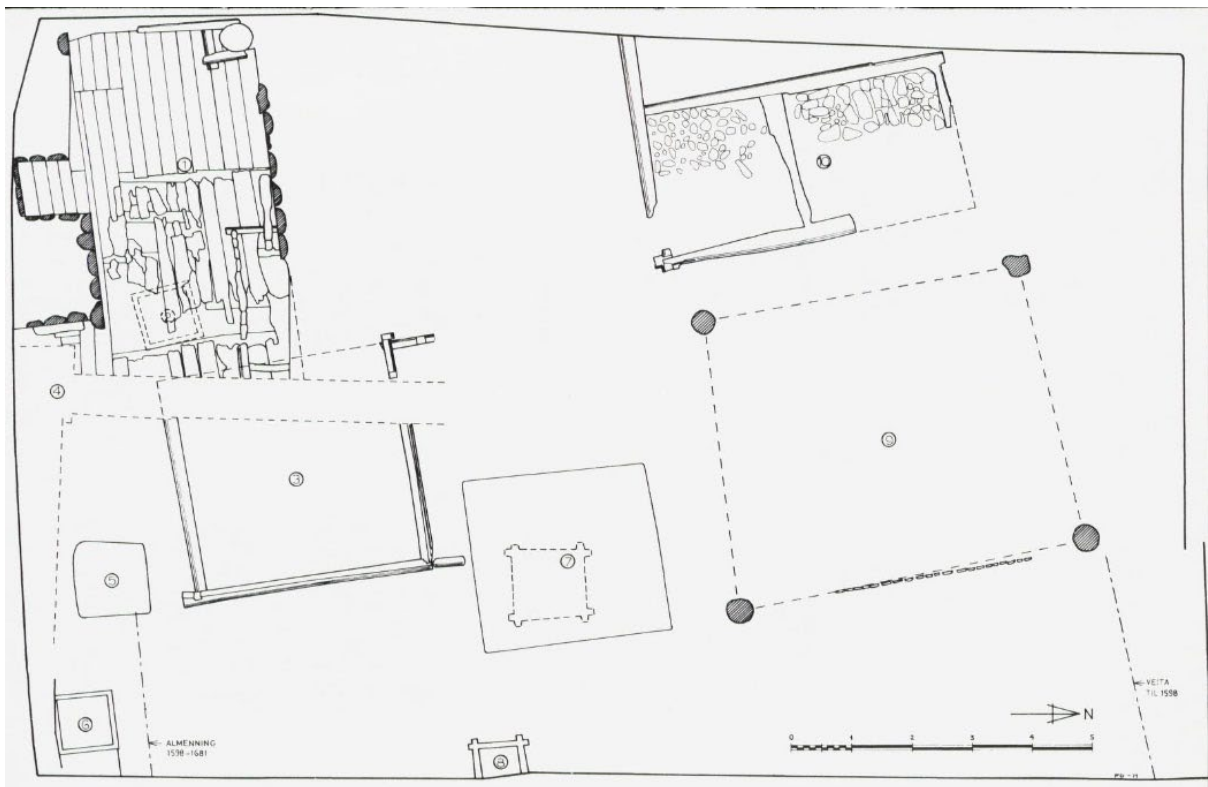
Figur 2: Oversikt over Gregoriuskirken og omliggende graver. Kart og beskrivelser hentet fra Moen, U. 1971. Byen under gaten. S. 71. Trondheim: Adresseavisens Forlag.

Figur 3: Midtre del av felt S i Søndre gate. Øverst i bildet ser vi østveggen av Gregoriuskirken med begravelene rundt. På tvers av feltet går vannrørene fra 1700-tallet som deler feltet i to. Bildet er hentet fra Moen, U. 1971. Byen under gaten. S. 59. Trondheim: Adresseavisens Forlag.

Figur 4: Felt S (til høyre) og felt T (til venstre). Hentet fra Moen, U. 1971. *Byen under gaten*. S. 52-53. Trondheim: Adresseavisens Forlag.

Figur 5: Felt S. Hentet fra Moen, U. 1971. *Byen under gaten*. S. 69. Trondheim: Adresseavisens Forlag.

Figur 6: Østlig del av felt S. Her ser vi blant annet flettverksgjerdet midt i bildet. Til venstre ligger en av husene som også hadde en treplattung tilknyttet. Til høyre i bildet ligger vannrørene fra 1700-tallet som deler feltet i to. Bilde hentet fra Moen, U. 1971. Byen under gaten. S. 41. Trondheim: Adresseavisens Forlag.

Koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 7034353, Ø: 569868.

Funnet av: Christopher J. Harris/Clifford D. Long.

Funnår: 1971.

Litteratur:

Færden, G. (1990). Metallgjenstander. I: E. Schia og P.Molaug (red.): *De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo* (bind 7), s.181-292.

Grieg, S. (1933). *Middelalderske byfund fra Bergen og Oslo*. Oslo: Det Norske Videnskapsakademi.

Harris, C. og Long, C. (1971). *Riksantikvarens arkeologiske undersøkelser i Trondheim mai til oktober 1971*. Feltdagbok felt S.

Long, C.D. (1973). Excavations in Trondheim 1970 - 72. *Nicolay Oslo: Nicolay arkeologisk tidsskrift*, 1973 (nr. 13), 30-35.

Long, C.D. (1974): Utgravningen av en kirke i Trondheim. *Nicolay Oslo: Nicolay arkeologisk tidsskrift*, 1974 (nr. 17), 22-31.

Long, C.D. (1975): Excavations in the Medieval City of Trondheim, Norway. I *Medieval Archaeology*, 1975 (nr. 19).

Long, C.D. (1976): Søndregate, Trondheim. *Nicolay Oslo: Nicolay arkeologisk tidsskrift*, 1976 (nr. 23), 26-28.

Marstein, O. (1989). Sko og andre gjenstander i lær: en typologisk analyse. *Meddelelser* (nr 23), Trondheim: Riksantikvaren.

Moen, U. (1971): *Byen under gaten*. Trondheim: Adresseavisens Forlag.

Petersen, J. (1951). *Vikingtidens redskaper*. Oslo: Det Norske Videnskaps-akademi i Oslo. II.

Rygh, O. (1885). *Norske Oldsager*. Cammermeyer.

Schia, E. (1977). Skomaterialet fra Mindets Tomt. I: E. Schia og P. Molaug (red): *De arkeologiske utgravninger i Gamlebyen, Oslo* (bind 1) s. 121-201.